

Národní klastrová strategie 2005 – 2008

Podpora inovačních a konkurenceschopných podniků v krajích ČR

(Vláda ČR schválila usnesením vlády č. 883 ze dne 13. července 2005 Národní klastrovou strategii 2005 – 2008)

Obsah

1. ÚČEL NÁRODNÍ KLASTROVÉ STRATEGIE

1.1. CO JSOU TO KLASTRY?

1.2. CO JE ÚČELEM TOHOTO DOKUMENTU?

1.3. PROČ ROZVÍJET KLASTROVOU STRATEGII?

1.4. OBECNÉ ZÁSADY NÁRODNÍ KLASTROVÉ STRATEGIE

1.4.1. Holistický charakter klastrové strategie

1.4.2. Vůdčí role soukromého sektoru

1. Pomoc krajům

2. Zlepšení spolupráce a partnerství

1.4.5. Plánovací rámeček

1.4.6. Podpora skutečného potenciálu

1.4.7. Vazba na inovační strategii a strategii podpory MSP

1.4.8. Instituce terciárního vzdělávání a soukromý sektor

1.4.9. Zvýšení atraktivnosti krajů pro investory

1.4.10. Pragmatický přístup k rozvoji klastrů

2. DEFINICE KLASTRU

2.1. RŮZNÉ TYPY KLASTRŮ

2.1.1. Klastry založené na hodnotovém řetězci

2.1.2. Klastry založené na kompetencích

2.2. KLASTROVÁ INICIATIVA

2.3. CO NENÍ KLASTR?

2.4. KDO MŮŽE MÍT UŽITEK Z KLASTROVÉ STRATEGIE?

2.5. ÚLOHA MPO

3. CÍLE STRATEGIE A OPATŘENÍ

3.1. CÍLE

3.2. OPATŘENÍ

3.2.1. Podpora klastrové koncepce

3.2.2. Podpora pro facilitátory klastrů

3.2.3. Mapování klastrů

1. Rozvoj klastrů

2. Měření výkonnosti klastrových iniciativ

3.3. MĚŘITELNÉ CÍLE A VÝSLEDKY

4. ADMINISTRACE A REALIZACE PROGRAMŮ PODPORY KLASTRŮ

5. ZDROJE A ČASOVÝ RÁMEC

6. ODKAZY NA POUŽITÉ ZDROJE

1. ÚČEL NÁRODNÍ KLASTROVÉ STRATEGIE

1.1. CO JSOU TO KLASTRY?

Pro účely tohoto dokumentu používáme definici OECD, která uznala klastry jako významný nástroj pro rozvoj konkurenceschopných ekonomik. Definuje klastry jako "sítě vzájemně provázaných podniků, institucí produkujících znalosti, podpůrných institucí (např. centra pro transfer technologií, vědeckotechnické parky apod.) a zákazníků propojených do výrobního řetězce, který vytváří přidanou hodnotu. Koncepce klastrů přesahuje networking podniků, jelikož pojímá všechny formy sdílení znalostí a výměny a také přesahuje tradiční sektorovou analýzu". Přesnější definice klastrů je uvedena dále v textu.

1.2. CO JE ÚČELEM TOHOTO DOKUMENTU?

Tento dokument shrnuje hlavní důvody, obecné zásady, opatření a cíle aplikace úspěšného ekonomického modelu klastrů v podmínkách ČR. Dokument vychází z mezinárodních zkušeností klastrových iniciativ, jež jsou ústředním prvkem tvorby průmyslových, regionálních a inovačních politik ve všech vyspělých státech světa a které se stále více uplatňují v procesech oživení stagnujících regionů i podpoře průmyslových odvětví založených na nových vědeckých poznatcích.

1.3. PROČ ROZVÍJET KLASTROVOU STRATEGII?

Klastry jako nástroj národního a regionálního rozvoje nabízejí jednu z odpovědí na základní cíl vládní strategie hospodářského rozvoje ČR, kterým je zvyšování konkurenceschopnosti. Národní klastrová strategie je v souladu se Strategií hospodářského růstu ČR a Národní inovační strategií a klade si za cíl dosáhnout celé řady konkrétnějších cílů, které mohou:

- prohloubit dialog s celými průmyslovými odvětvími, a nejen s jednotlivými společnostmi, pomocí lepšího porozumění silným a slabým stránkám podnikání v rámci krajů
- integrovat celou řadu programových opatření z různých národních zdrojů do komplexního souboru podpor zaměřených na prioritní potřeby konkrétního průmyslového odvětví
- identifikovat klíčové podnikatelské klastry a odvětví v každém kraji České republiky, které mají potenciál generovat dobře placená místa a zlepšovat výkonnost podniků podporou konkurenceschopnosti a inovací **a tím přispět k rozvoji regionů ČR**
- pomoci skupinám MSP pracovat společně na identifikaci příležitostí ke sdílení nákladů a překonání tradičních bariér růstu, kterými jsou například přístup k financím a informačním technologiím, provádění výzkumu a vývoje a uvádění nových produktů na trh
- podporovat klastry a sítě založené na spolupráci, tak aby se zaměřily na výzkum a vývoj a inovace, které vedou k novým produktům a procesům
- zajistit efektivní přípravu národních programů skupinám podniků s růstovým potenciálem, aby bylo docíleno maximálního ekonomického účinku z omezených zdrojů státních podpůrných fondů
- povzbudit konstruktivní a věcně zaměřený dialog mezi vládou, krajskými samosprávami a relevantními agenturami

- společně s místními podniky, institucemi terciárního vzdělávání a výzkumnými ústavy zajistit konkrétní přípravu podpůrných aktivit do oblastí, kde budou mít jejich dopady největší efektivitu.

Klastrová koncepce se zaměřuje na vazby a vzájemnou provázanost mezi účastníky hodnotového řetězce v procesu výroby či poskytování služeb a při tvorbě inovací. Tato koncepce překračuje rámec "jednoduchých" horizontálních sítí (které byly například podporovány v předchozím programu Kooperace), kdy podniky spolupracují na různých aspektech (společný výzkum a vývoj, marketing společného exportu nebo společný nákup). Klastry jsou spíše sítě napříč odvětvími (vertikálně i horizontálně) a obsahují různorodé a doplňkové podniky specializované kolem konkrétního článku řetězce nebo znalostní báze v daném hodnotovém řetězci. Nový způsob pohledu na národní a regionální ekonomiku, který klastrový přístup nabízí, je proto ve větším souladu s mechanismem fungování globálních trhů.

1.4. OBECNÉ ZÁSADY NÁRODNÍ KLASTROVÉ STRATEGIE

1.4.1. Holistický charakter klastrové strategie

Pro Českou republiku poměrně nové, avšak mezinárodní praxí ověřené prostředí klastrů lze přirovnat k systému, ve kterém dochází k řízení změny i k její realizaci na základě synergie, kritického množství, konsensu a motivované spolupráce. Klastrový přístup umožňuje rozpoznávat a posilovat infrastrukturu podporující podniky způsobem, který

dosavadní intervence do ekonomického rozvoje nedokázaly dosáhnout. Je chápán jako "holistický" (celostní) pohled na stěžejní ekonomické kategorie ovlivňující konkurenceschopnost, kterými je vzdělávání, výzkum, vývoj a inovace, podpora podnikání, investice, průmyslové nemovitosti, rozvoj dodavatelských řetězců, včetně sociálního začlenění a udržitelného rozvoje. Tyto systémové schopnosti funkčního klastrového prostředí předurčují klastry k tomu, aby se staly strategickým nástrojem zvyšování konkurenceschopnosti ČR.

1.4.2. Vůdčí role soukromého sektoru

Klastrové iniciativy nemohou být úspěšné, dokud se v nich neangažuje soukromý sektor v roli lídra. Proto budou klastrové iniciativy podporovat pouze ty klastry, kde zúčastněné podniky mohou prokázat odhodlání k rozvoji i potřebný rozvojový potenciál. Klastrové iniciativy podporují spolupráci podniků, které mají velmi blízké potřeby a jejichž společné vazby mohou napomáhat dalšímu rozvoji odvětví v regionu. Klastry těchto podniků již dnes přirozeně existují a tudíž se podpora klastrových iniciativ ve světě a také v ČR velmi dobře doplňuje s podnikatelskými svazy (např. Svazem průmyslu a dopravy ČR), které zastupují podnikatele na národní úrovni a také hospodářskými komorami, které zastupují podnikatele bez rozlišení oboru na úrovni lokální.

1.4.3. Pomoc krajům

Smyslem klastrové strategie je, aby pomohla krajským samosprávám s identifikací vlastních prioritních odvětví a k nim se vztahujících podpůrných aktivit s co největším dopadem na konkurenceschopnost a inovace. Proto bude MPO prostřednictvím CzechInvestu a jeho kanceláří úzce spolupracovat s krajskými samosprávami, institucemi terciárního vzdělávání a

soukromými podniky a zaměřovat se na ta odvětví regionální ekonomiky, která mají největší růstový potenciál. To povede k rozvoji klastrů podniků, které by mohly na základě zkvalitnění spolupráce a společně s vládní podporou vytvořit regionální póly konkurenceschopnosti a kompetencí, které přispějí k růstu prosperity ekonomiky ČR. Kromě toho klastrová infrastruktura umožňuje identifikovat oblasti, které jsou pro daný region či odvětví nejdůležitější z hlediska cílené veřejné podpory. Jedná se o rozvoj profesního vzdělávání, tvorbu pracovních míst, informační a telekomunikační technologie, investice, inovace, průmyslové nemovitosti, marketing a rozvoj dodavatelského řetězce, kde tato podpora pomůže plošně vyřešit problémy celé kritické masy podniků zúčastněných v klastru. Pro rozvoj klastrů je důležitá stávající dopravní a logistická infrastruktura. Klastry budou svou činností stimulovat její následný rozvoj v jednotlivých regionech ČR.

1.4.4. Zlepšení spolupráce a partnerství

Klastrová strategie rovněž zahrnuje potřebu hodnotnějšího dialogu a spolupráce nejen mezi vládou a krajskými samosprávami, ale také mezi podniky, krajskými samosprávami a institucemi terciárního vzdělávání. Tento typ komunikace v minulosti existoval v omezené míře a proto nebude snadné změnit nastavené chování a řídit tuto změnu bez problémů. Naše země a kraje jsou však příliš malé na to, aby plynuly zdroji kvůli nekoordinovaným akcím. Úspěšné klastry budou vyžadovat nový způsob komunikace a stejně jako všude jinde na světě se nakonec stane spolupráce, networking a partnerství akceptovaným způsobem podnikání. V celém tomto procesu sehrávají významnou roli regionální rozvojové agentury, Hospodářská komora ČR a hospodářské komory v regionech, asociace, sdružení a jiné subjekty, které se podílejí na řízeném regionálním a hospodářském rozvoji krajů.

1.4.5. Plánovací rámeček

Strategie založené na pólech konkurenceschopnosti a kompetencí zlepší kvalitu jak národních tak regionálních plánů ekonomického rozvoje a jejich výsledky. Identifikace stávajících nebo potenciálních klastrů bude vyžadovat provedení hloubkových analýz regionální ekonomické dynamiky a vytvoření podmínek součinnosti pro hlavní aktéry regionální ekonomiky. Tato analýza by měla identifikovat nejen tradiční odvětví ale také ta, která mají budoucí potenciál nebo začínají vznikat. V budoucnosti bude tento přístup nutností k zajištění kvalitních plánů pro příští plánovací období EU.

1.4.6. Podpora skutečného potenciálu

Nastolením dialogu na krajské a centrální úrovni mohou klastry zajistit, aby jejich potřeby byly správně pochopeny a také podpořeny. Podporovány nebudou odvětví ani podniky, které nejsou schopny demonstrovat skutečný potenciál a vůli ke zvyšování výkonnosti. To však neznamená, že slabší odvětví budou ignorována.

1.4.7. Vazba na inovační strategii a strategii podpory MSP

Podpora klastrů je v souladu s Konceptí podpory malého a středního podnikání 2005 — 2006 a s připravovanou Konceptí inovací pro oblast průmyslu a podnikání na období 2005 — 2008. Klastrová strategie klade důraz na vazby mezi soukromým a veřejným sektorem, vytváří spojení mezi průmyslem a institucemi terciárního vzdělávání ve stěžejních odvětvích hospodářského rozvoje, odstraňuje izolovanost MSP, která, na rozdíl od jejich velikosti, je bariérou jejich rozvoje, doplňuje stávající rozvojové a inovační strategie o opatření, která

podporují interakce (networking) a výměnu znalostí jak z pohledu sektorového tak regionálního. Úspěšné klastry podporují rozvoj MSP a zároveň iniciují vznik nových podniků, především těch, které mají inovační výrobky nebo služby. Mezi touto strategií a národní a regionálními inovačními strategiemi a podporami MSP, které byly v posledních letech navrženy, existuje zřetelná vazba na úrovni společných cílů a spolupráce.

1.4.8. Instituce terciárního vzdělávání a soukromý sektor

Instituce terciárního vzdělávání na celém světě procházejí změnami, jejichž smyslem je absorbovat dopad globalizace jednak na požadované směry a kvalitu vzdělání a jednak na aktivity výzkumu a vývoje. Tento trend bude od mnohých těchto vzdělávacích institucí vyžadovat mnohem intenzivnější kontakty se soukromým sektorem, aby si zajistily, že nabídka jejich vzdělávacích produktů bude konkurenceschopná a bude tak odpovídat tržní poptávce. Vláda sama nemůže odhadovat potřeby podniků. Spolupráce institucí terciárního vzdělávání s podnikatelskou komunitou a jejími klastry zlepší produktivitu a přidanou hodnotu institucí terciárního vzdělávání. Klastry zahrnují celý dodavatelský řetězec, všechny veřejné a vzdělávací instituce, které mohou být nápomocné, tj. především terciární vzdělávací sféru. Aplikace klastrů může být nasměrována na zlepšení výkonnosti konkrétního odvětví, vědecké základny a inovační úrovně daného regionu.

1.4.9. Zvýšení atraktivnosti krajů pro investory

Efektivní regionální klastrové strategie pomohou krajům snadněji se odlišovat od konkurenčních lokalit tím, že identifikují skutečné výhody místních podmínek.

Volbu umístění investic s vyšší přidanou hodnotou stále více určují tržní podmínky přidaných hodnot na straně vstupních faktorů (dostupnost, rámcové ekonomické podmínky, organizované dodavatelské báze v klastrech, dostatek specializovaných kvalifikovaných pracovních sil apod.).

Specializace demonstrována jednotlivými klastry vytváří nenapodobitelnou konkurenční výhodu každého kraje, kraj dostává jasnou profilaci a stává se magnetem pro odpovídající typ investorů.

Možnost cíleného umístění investic do identifikovaného "chybějícího článku" hodnotového řetězce regionálního klastru dává na druhé straně kraji možnost adresného marketingu a "akvizice" investora potřebného typu s maximálním přínosem pro obě strany.

1.4.10. Pragmatický přístup k rozvoji klastrů

Klastry fungují v rozmanitých podmínkách, které je obklopují (regionální či sektorová úroveň) a jsou ovlivňovány řadou faktorů, které jimi prostupují (podnikatelské prostředí, stupeň zralosti a organizovanosti klastrů apod.), což je nutno zohledňovat při jejich podpoře. Klastry svou různorodostí vyžadují flexibilní přístup. Podpůrné mechanismy veřejného sektoru musí zajistit, aby nedeformovaly podniky nebo klastrové strategie kvůli dostupným grantům. Podpůrné fondy pro rozvoj klastrů se musí soustředit na skutečné potřeby, priority a příležitosti.

2. DEFINICE KLASTRU

Koncepce klastrů není nová. Již v roce 1890 si vlivný britský ekonom Alfred Marshall všiml, že průmyslové obory jsou často geograficky koncentrovány a získávají významný prospěch z externalit, jako jsou úspory z rozsahu a tzv. "přelévání" (spillovers), generovaných těmito koncentracemi. Tyto externality vznikají v důsledku:

- přilákání a rozvoje příbuzných oborů poskytujících specializované vstupy a služby (včetně výrobců specializovaného zařízení pro daný průmysl)
- vytváření rezervoáru specializovaných pracovních sil se všemi dovednostmi, znalostmi a know—how potřebným pro dané odvětví
- šíření nápadů, znalostí a technických postupů mezi podniky v rámci odvětví
- vytvoření "průmyslové atmosféry" se souborem formálních a neformálních pracovních praktik, zvyků, tradic, sociálních hodnot a specializovaných institucí, které umožňují danému průmyslu, aby se inovoval a efektivně fungoval.

Rozvoj těchto zdrojů (tj. dovednosti, znalosti, dodavatelé, specializované instituce) je možný právě tím kritickým množstvím dosaženým geografickou koncentrací konkrétního průmyslu.

Marshallova analýza se vztahovala k průmyslovým koncentracím formovaným během průmyslové revoluce. Mnohé z nich stále ještě existují. A co je zajímavější, že průmyslové obory vzniklé během 20. století a také nejnovější obory jako jsou digitální média a biotechnologie, jsou rovněž příkladem silných geografických koncentrací.

Pokračovatelem této a dalších prací se v moderní ekonomické teorii stal Michael Porter, profesor Harvard Business School a uznávaný expert na konkurenceschopnost, svou publikací z roku 1990 nazvanou "Konkurenceschopnost národů".

V této práci definuje klastry jako " ... geografickou koncentrací vzájemně propojených podniků, specializovaných dodavatelů, poskytovatelů služeb, podniků v příbuzných oborech a přidružených institucí zvláště těch, které spolu soutěží ale také spolupracují".

Také OECD uznala klastry jako významný nástroj pro rozvoj konkurenceschopných ekonomik. Definuje klastry jako "sítě vzájemně závislých podniků, institucí produkujících znalosti, podpůrných institucí (např. centra pro transfer technologií, vědeckotechnické parky apod.) a zákazníků propojených do výrobního řetězce, který vytváří přidanou hodnotu. Koncepce klastrů přesahuje networking podniků, jelikož pojímá všechny formy sdílení znalostí a výměny a také přesahuje tradiční sektorovou analýzu". Autoři strategie budou nadále v textu využívat tuto definici, která nejlépe vystihuje potřeby předloženého dokumentu.

"Průvodce guvernéra klastry" — publikace zpracovaná v USA popisuje opodstatněnost "inovačních klastrů" následujícím způsobem: "...ekonomická síla USA závisí na schopnosti každého státu úspěšně soutěžit na světovém trhu. Každý stát musí využít svých jedinečných výhod, které má vůči jiným státům, a stavět na svých silných stránkách nalezených ve svých místních "inovačních klastrech" — výrazných skupinách soutěžících a spolupracujících podniků, dodavatelů, poskytovatelů služeb a výzkumných institucí."

Tento průvodce definuje klastry jako: "...geograficky provázané koncentrace podobných, příbuzných nebo doplňujících se podniků s aktivními kanály pro podnikatelské a obchodní transakce, komunikaci a dialog, které sdílejí specializované infrastruktury, trh práce a služby, a které čelí společným příležitostem a ohrožením."

Evropská komise po nedávné analýze regionálních klastrů v Evropě definovala klastry jako skupiny nezávislých podniků a přidružených institucí, které jsou:

- spolupracující a soutěžící
- geograficky koncentrované v jednom nebo několika regionech, i když tyto klastry mají globální rozsah. Faktor geografické blízkosti je podmínkou vytvoření neformálních vazeb, které jsou pro existenci a fungování klastru esenciální. Pouze díky těmto vazbám mohou mezi členy klastru vznikat společné rozvojové projekty a tím je plně využít růstový potenciál oboru v daném regionu.
- specializované v konkrétní oblasti provázané společnými technologiemi a dovednostmi
- založeny buď na vědeckých poznatcích nebo tradičních odvětvích.

Zpráva Evropské komise pokračuje, že klastrování má pozitivní vliv na inovace a konkurenceschopnost, formování dovedností a informací, a na růst podniků a jejich dlouhodobou dynamiku.

V jádru všech úspěšných klastrů je celá řada společných prvků a linií. Jedná se o:

- poznání, že klastry by měly být vedeny podnikatelskými a veřejnými lídry
- pochopení významu spolupráce a soutěže
- silné vazby mezi podniky a institucemi
- poznání, že klastrový přístup je systémový, v němž všichni účastníci hrají stejně důležitou roli
- dobrou spolupráci a dialog mezi všemi účastníky v rámci pomoci podnikům při řešení jejich společných problémů, zlepšení konkurenceschopnosti a zvyšování inovační úrovně.

2.1. RŮZNÉ TYPY KLASTRŮ

Literatura definuje dva základní typy klastrů, které existují také na území České republiky.

2.1.1. Klastry založené na hodnotovém řetězci

Klastry založené na hodnotovém řetězci jsou obecně definovány sítí dodavatelských vazeb, mezi nimiž existuje lineární propojení od surovin po finální výrobek. Například automobilový klaster je obvykle vybudován kolem páteře hodnotového řetězce spojujícího výrobce automobilů s jeho dodavateli, kteří mohou být dále spojeni s výrobcí specializovaných průmyslových zařízení, elektroniky, plastů, gumy a textilu. Podpora tohoto druhu klastrů se zaměřuje na odvětví a jeho nižší úroveň podél celého hodnotového řetězce v závislosti na jejich konkrétních potřebách. V České republice jsou to například projekty dřevařského klastru v Moravskoslezském kraji, klastru obalových systémů v Pardubickém a Královéhradeckém kraji nebo projekt technických textilií v NUTS II. Severovýchod.

2.1.2. Klastry založené na kompetencích

Klaster založený na kompetencích se soustředí na konkrétní oblast technické expertízy nebo kompetence v regionu, jako jsou například výzkumné nebo vzdělávací dovednosti. V tomto typu klastru se nejedná o klíčové dodavatelské vazby v rámci daného odvětví, ale o aplikaci samotných znalostí a expertízy často napříč velmi rozdílnými hospodářskými aktivitami.

Příkladem takového klastru by mohly být informační technologie a software v Moravskoslezském kraji nebo projekt biotechnologie v Jihomoravském kraji, jejichž geografická koncentrace může být zřejmá, avšak aplikace a klienti pro tyto dovednosti jsou velmi různorodé.

Často se vyskytuje otázka ideální velikosti klastru. Na jedné straně velmi malý počet účastníků ztrácí výhody kritického množství. Na druhé straně příliš velký počet podniků může vést ke složité a nesnadné koordinaci a networkingu. Odpověď tedy závisí na dynamice regionu, úrovni důvěry mezi zainteresovanými podniky a zaměření klastru. MPO stanovilo na základě zkušeností ze zahraničí jako minimální velikost klastru 15 účastníků v rámci podmínek žádosti o financování. Předpokládá se však, že velikost klastrů bude značně větší.

2.2. KLASTROVÁ INICIATIVA

Zatímco některé klastry se vytvářejí spontánně, nejlepší praktiky vývoje moderní ekonomiky ukazují, že jak vláda, tak regionální samosprávy mohou sehrávat významnou podpůrnou roli při pomoci klastrům rozvíjet se a expandovat. Tam, kde se taková podpora formalizovala do uceleného programu činností s cílem napomáhat rozvoji klastrů za plného či částečného financování vládou, hovoříme o klastrové iniciativě. Finanční podpora pro klastry, která umožní vznik široké škály klastrových iniciativ v celé zemi, je v ČR dostupná prostřednictvím OPMP. Některé klastrové iniciativy budou podporovat stávající klastry, jiné se soustředí na rozvoj nových klastrů.

2.3. CO NENÍ KLASTR?

Nejde o lobbyistickou skupinu nebo obchodní sdružení: Klastry by neměly být nahlíženy jako lobbyistická skupina nebo jiný typ obchodního sdružení či průmyslové asociace. Jejich úkolem je identifikovat problémy, před kterými stojí podniky a všichni účastníci v klastrech, a rozvíjet jejich programové prohlášení a akční plán s cílem zvyšování konkurenceschopnosti klastru. Při tomto úsilí spolupracují všichni účastníci klastru směrem ke společnému cíli. Lobování může sehrát svou roli, nicméně klastr obecně postupuje komplexním způsobem a s orientací na akce ve prospěch rozvoje konkurenceschopnosti a výkonnosti podniků.

Klastry nevyhledávají ochranná opatření: Klastrový přístup k ekonomickému rozvoji by neměl být zaměřován s politikou ochrany konkrétních odvětví namířenou na podporu růstu nebo ochranu místního průmyslu prostřednictvím dotací, obchodních bariér nebo omezení přímých zahraničních investic. Klastry jsou přístupem, který dosud nikdy nebyl součástí státní hospodářské politiky ČR.

Průmyslová politika založená na klastrech neznamená favorizovat jednotlivce. Jejím smyslem je vybudovat a rozvíjet konkurenční podnikatelské prostředí a vytvořit skupiny facilitátorů klastrů, kteří iniciují a rozvíjejí spolupráci mezi podniky a ostatními subjekty a napomáhají tak podnikům zvyšovat produktivitu a maximalizovat své příležitosti na trhu.

Klastry nesnižují konkurenční chování: Klastry jsou otevřené systémy, které povzbuzují konkurenční chování. Jejich účelem není zpevňovat ceny nebo zneužívat tržní síly omezením konkurence. Spolupráce při sdílení informací, výzkumu a vývoji nebo podpoře exportu jsou realizovány za účelem zlepšení konkurenceschopnosti podniků a ne za účelem omezení konkurence.

2.4. KDO MŮŽE MÍT UŽITEK Z KLASTROVÉ STRATEGIE?

Z hlediska **ekonomického rozvoje** nabízejí klastrové strategie širokou škálu příležitostí:

- Vytvářejí podmínky, které umožňují stimulovat inovace včetně efektivnějšího využití výzkumu a vývoje. To přispívá k růstu a zvyšování návratnosti investic veřejného sektoru například do institucí terciárního vzdělávání a výzkumných ústavů.
- Zlepšují výkonnost jednotlivých podniků a vytvářejí podmínky pro vznik nových podniků, které zvyšují inovace a urychlují tím proces restrukturalizace a diverzifikace odvětví.
- Přitahují větší množství a vyšší kvalitu vnitřních investic, které mohou obsahovat i výzkum a vývoj. Silné klastry generují prostředí, v němž jsou přítomny specializované dovednosti, znalosti, výzkum a vývoj, know—how a kvalifikovaní dodavatelé, kteří mohou být přitažliví pro investory. Investoři z oboru biotechnologie se (obvykle) neusazují do hutnicko—strojírenských regionů a naopak hutnicko—strojírenské podniky se (obvykle) neusadí do regionů specializovaných na biotechnologie.
- Představují nové zdroje regionální nebo místní výhody a uvádějí do pohybu proces kumulativního růstu a rozvoje cestou vytváření kritického množství a externích úspor z toho plynoucích.
- Nabízejí komplexní strategický program a rámec pro integraci a formování politiky, která zamezuje duplicitám a překrývání se. Klastrové strategie mohou zvýšit dopad vládní podpory podnikání tím, že poskytnou iniciativám jednotlivých politik integrující rámec.

To neznamená, že všechno lze řešit, nebo by mělo být řešeno, výhradně pomocí klastrových strategií a že je to jediný přístup k ekonomickému rozvoji. Znamená to však, že klastrové strategie jsou jedním z efektivních mechanismů regionálního ekonomického rozvoje.

Z pohledu **podniků** znamená účast v silném klastru řadu podstatných výhod. Mezi ně patří:

- přístup k zákazníkům a větší rozsah podnikatelských příležitostí
- prostředí, které snižuje riziko spojené s inovacemi a naopak tento proces usnadňuje
- snazší a rychlejší přístup ke znalostem a novým nápadům
- širší rozsah specializovaných služeb a infrastruktury, které jsou relevantní pro daný průmysl
- schopnost investovat do odborných dovedností, které jsou relevantní pro hodnotové řetězce v daném regionu
- přímý přístup k širokému okruhu dodavatelů s potenciálem nižších nákladů na dopravu, zásoby a transakce.

Klastrová strategie vyžaduje masivní účast zástupců průmyslu a soukromého sektoru. K té dochází v důsledku poznání přínosů, které jim prostředí úspěšného klastru nabízí, a také pochopení, že tato účast je v jejich vlastním zájmu.

Rovněž **Institute terciárního vzdělávání** získávají podstatné přínosy, pokud se angažují v klastrových iniciativách. Úzká spolupráce se skupinami podniků ve specializovaných odvětvích nabízí institucím terciárního vzdělávání příležitost, jak zvyšovat úroveň svých znalostí o stávající podnikatelské praxi a porozumění jejím potřebám. Výsledek takové spolupráce se promítne do větší připravenosti absolventů pro konkrétní průmyslová odvětví v návaznosti na zahrnutí požadavků podniků do studijních plánů těchto institucí. Přiblížení se

podnikatelské komunitě umožní institucím terciárního vzdělávání také lepší zacílení výzkumu a vývoje a ve svém důsledku přitažlivější komerční nabídku zákazníkům jak uvnitř klastru tak mimo něj.

Z pohledu **krajských samospráv** je rozhodnutí podpořit klastrovou iniciativu významnou příležitostí, jak zaměřit určité limitované finanční zdroje na skupiny motivovaných podniků, které jasně definovaly své společné cíle a strategie, a nikoliv na ad—hoc podporu jednotlivých podniků. Tento přístup má na vybraná odvětví větší dopad a také nabízí účinné nástroje, jak propagovat silné stránky kraje a příležitosti pro investory. Stejně tak pomáhá orientovat ostatní oblasti, jako například vzdělávání a infrastrukturu tak, aby sloužily skutečným potřebám podnikatelské komunity. Klastry se mohou stát také v České republice základem efektivní koordinované a koncentrované veřejné podpory ekonomického rozvoje regionů.

2.5. ÚLOHA MPO

MPO je zodpovědné za návrh a přípravu programů na podporu podnikání a programů průmyslového výzkumu, vývoje a inovací v ČR. Ministerstvo je proto oprávněným nositelem návrhu a realizace programu regionálního rozvoje založeného na klastrech.

Hlavní cíle vládní politiky a výdaje na podporu podnikání jsou v souladu s lisabonskými kritérii, kterými je konkurenceschopnost podniků a zlepšování jejich schopnosti soutěžit podporou inovačních výrobků a služeb.

I když je rámec této strategie rozvíjen na národní úrovni, jejích výsledků bude dosaženo až na regionální nebo nižší úrovni. MPO již má významné zastoupení a výsledky v regionech na základě aktivit přímo financovaných prostřednictvím implementačních agentur a ČMZRB:

- CzechInvest podporuje MSP a instituce terciárního vzdělávání buď přímo, nebo v partnerství s RPIC, BIC a VTP a napomáhá zlepšování infrastruktury průmyslových nemovitostí a celkového podnikatelského prostředí včetně podpory přílivu přímých zahraničních investic.
- Czech Trade podporuje exportéry širokou škálou služeb.
- MPO poskytuje přímou podporu projektům výzkumu a vývoje s vazbou na průmyslovou sféru.
- ČMZRB poskytuje finanční podporu začínajícím a existujícím MSP.

Tyto podpůrné programy jsou navrženy na národní úrovni na základě porozumění podnikatelským požadavkům a vyhodnocení klíčových národních sektorů. To však nemusí v určitých momentech reflektovat silné stránky a potenciál konkrétního regionu nebo jeho části. Jednotlivé agentury mají navíc tendenci pracovat nezávisle na sobě, což může vést k nedostatku koordinace programů.

Proto je nezbytné, aby podniky byly iniciativní samy "zespodu" s tím, že vnímají potenciální přínosy ze spolupráce vedoucí k zlepšování jejich konkurenčního postavení. Tento přístup by měl umožnit také lepší dialog s tvůrci vládních strategií a politik a podpůrnými organizacemi, mezi které patří také např. hospodářské komory, specializovanými na implementaci těchto politik s výsledným efektem potřebné koordinace.

Mezinárodní praxe a odborníci na hospodářský rozvoj z neúspěšnějších ekonomik světa potvrzují, že klastrování je efektivní cestou k dosažení těchto cílů. Stávající programy zpracované MPO a jeho agenturami již podporují mnohé ze stavebních kamenů úspěšných klastrů z hlediska infrastruktury, vzdělávání, výzkumu a vývoje a inovací. Z tohoto důvodu MPO iniciovalo klastrovou strategii a podpůrný program pro klastrové iniciativy ve všech krajích ČR, zejména program OPPP Klastry.

3. CÍLE STRATEGIE A OPATŘENÍ

Národní klastrová strategie nabude účinnosti po schválení vládou a bude v působnosti až do r. 2008 s průběžnou revizí v prosinci 2006.

3.1. CÍLE

Strategie má následující hlavní cíle:

1. Využít klastry k propojení zdrojů MPO, MMR, MPSV a krajů ČR cíleným a koordinovaným způsobem, který bude maximalizovat dopad podpory poskytnuté z veřejných zdrojů. Tento cíl předpokládá integrovat programová opatření jiných strategií a koncepcí, jako jsou rozvoj MSP, inovací, výzkumu a vývoje, exportu, vzdělávání nebo infrastruktury.
2. Zefektivnit komunikaci s kraji, institucemi terciárního vzdělávání a soukromým sektorem s cílem rozvoje společných priorit. Zejména je snahou prohloubit dialog s celými průmyslovými odvětvími a nejen s jednotlivými společnostmi pomocí detailnějšího porozumění silným a slabým stránkám podnikání v rámci krajů.
3. Zajistit identifikaci a podporu odvětví a oborů s potřebným růstovým potenciálem a vůlí zvyšovat konkurenceschopnost cestou spolupráce a inovací, a to zejména v krajích, které demonstrují rozhodnutí podporovat inovační klastry. Cílem je zapojit do spolupráce především malé a střední podniky, regionální partnery včetně reprezentace podnikatelských subjektů (např. Hospodářskou komoru ČR a hospodářské komory v regionech, asociace) a rozvíjet inovace a zvyšovat export.
4. Pomoci skupinám MSP pracovat společně na identifikaci příležitostí ke sdílení nákladů a překonání tradičních bariér růstu, kterými jsou například přístup k financím a informačním technologiím, provádění výzkumu a vývoje a uvádění nových produktů na trh. Cílem je i podpořit zapojení subjektů do technologických platform vznikajících v rámci EU.
5. Vytvořit rámec pro analýzu, monitoring a vyhodnocování výkonnosti klastrových iniciativ, jejich dopadu na regionální a národní hospodářství. Součástí hodnocení bude porovnávání klastrů navzájem a hlavně srovnání se zahraničními klastrovými iniciativami.
6. Vypracovat Národní klastrovou studii v ČR, jejímž výsledkem bude identifikace odvětví s exportním potenciálem v regionech. Na základě výsledků regionálních průzkumů vypracovat celkovou studii průmyslové struktury v České republice, která přispěje k plánování programů v rámci strukturálních fondů do dalšího programovacího období.

3.2. OPATŘENÍ

Na základě výše uvedených cílů budou v průběhu platnosti této strategie realizována opatření vedoucí k naplnění cílů, jako například:

3.2.1. Podpora klastrové koncepce

Klastry v České republice přirozeně existují. I laický pohled na náš průmysl nám napoví, že odvětví jako automobilový průmysl, sklářství a potravinářství mají typické znaky klastrů, chceme—li zmínit alespoň některé z nich.

Novost spočívá v tom, že se veřejné orgány mohou zaměřit na klastry jako na nástroj regionálního ekonomického rozvoje. Nové myšlenky, jako i u procesu inovací samotných, potřebují čas na pochopení a přijetí. Proto se prioritou této strategie stává propagace klastrového programu a vzdělávání všech zúčastněných aktérů, kterými jsou instituce terciárního vzdělávání, soukromý sektor a krajské úřady a další instituce s posláním rozvoje regionů, zaměřené na přínosy klastrování a způsoby, jak jej realizovat.

Vzdělávání

Realizace tohoto opatření byla již započata vzdělávacím programem CzechInvestu o klastrech v září 2004. Tento program školení a seznámení se s klastrovou koncepcí absolvovalo přes 30 facilitátorů klastrů z celé ČR, 60 akademiků z institucí terciárního vzdělávání, 250 zástupců krajských samospráv a regionálních institucí a soukromého sektoru. Školení se setkalo s velkým ohlasem a plánují se další aktivity tohoto typu v pravidelných intervalech v průběhu příštích 18 měsíců.

Odpovědnost: CzechInvest

Termín: průběžně

Klastrový webový portál

Dalším propagačním nástrojem na podporu klastrů je specializovaná část internetové stránky CzechInvestu (www.klastr.cz), která bude zaměřena na problematiku týkající se klastrů pro jednotlivce i organizace zajímající se o toto téma. Na tomto portálu se mohou podniky a jednotlivci dozvědět více o klastrech, o vládních programech určených na podporu jejich mapování a rozvoje, a mohou zde sdílet odpovídající zkušenosti z oblasti nejlepších praktik jak v rámci ČR tak ze zahraničí.

Odpovědnost: CzechInvest

Termín: průběžně

Public Relations a propagace

Pro média budou zpracovávány články o úspěšných klastrech a metodice tak, aby se tato koncepce stala blízkou všem osobám na rozhodovací úrovni. Do této činnosti budou zahrnuta i zahraniční média, protože, jak už bylo řečeno, klastry jsou často silným rozhodovacím kritériem pro přilákání zahraničních investic, které stále významnou měrou přispívají k rozvoji prosperity ekonomiky. Pro nastavení komunikační platformy na národní úrovni bude organizována každoročně konference o klastrech, která umožní širokou výměnu informací a zkušeností z procesu vzniku a rozvoje klastrů. Od roku 2006 bude vyhlašována cena za nejlepší klastr jako součást celkové podpory, kterou MPO věnuje propagaci činnosti MSP, s cílem vyjádřit uznání úspěchům a významným počínům při rozvoji klastrů.

Odpovědnost: CzechInvest

Termín: průběžně

3.2.2. Podpora pro facilitátory a manažery klastrů

MPO má maximální snahu zajistit, aby v ČR bylo dostatek silných a kvalifikovaných poradenských zdrojů, které mohou poskytovat odbornou podporu jak podnikům tak organizacím veřejného sektoru. CzechInvest proto zajistí realizaci tohoto záměru v rámci OPPP, kde je již dnes možno čerpat finanční podporu na přípravu a vzdělávání jednotlivých konzultantů s cílem zdokonalit jejich dovednosti v rámci nového projektu "Národní registr poradců".

Role facilitátora klastru se všeobecně pokládá za kritickou podmínku úspěchu klastrové iniciativy. Kromě školení již realizovaných bude CzechInvest organizovat další školení a bude poskytovat podporu jak stávajícím facilitátorům tak ostatním konzultantům, kteří se budou chtít angažovat v procesu klastrování. Plánuje se, že do konce r. 2006 budou připraveny podmínky pro certifikaci facilitátorů klastrů, čímž bude zajištěna potřebná úroveň speciálních znalostí a schopností v podpoře rozvoje klastrů. Do procesu certifikace budou zařazeni poradci na základě referencí a kontroly znalostí. Další oblastí bude vzdělávání manažerů klastrů, kteří budou klíčoví pro efektivní rozvoj klastrů.

Odpovědnost: CzechInvest

Termín: 12/2006

3.2.3. Mapování klastrů

Národní klastrová studie

V České republice byla dosud realizována pouze jedna komplexní studie klastrového potenciálu. Jedná se o studii Moravskoslezského kraje, kterou CzechInvest realizoval v roce 2002. Na celorepublikové úrovni klastrová analýza nebyla provedena. MPO a CzechInvest ve spolupráci s MMR a kraji proto plánují realizaci Národní klastrové studie s cílem zmapování struktury hospodářství v regionech ČR a následné identifikace potenciálu pro vznik a rozvoj klastrů ve vybraných odvětvích průmyslu a služeb. Studie by měla dát této strategii konkrétní směr, podpořit ji a podpořit i z ní vyplývající programy. Podobná studie nebyla v České republice dosud realizována. Výsledkem národní klastrové studie bude identifikace odvětví s exportním potenciálem v regionech na základě jednotné metodiky, provedené zkušenými zahraničními a českými experty se znalostí místních poměrů a potřeb podnikatelů. V rámci studie budou zároveň identifikovány podpůrné faktory pro rozvoj průmyslu v jednotlivých regionech, jako jsou instituce terciárního vzdělávání, hospodářské komory, regionální rozvojové agentury apod.). Na základě výsledků regionálních průzkumů bude zpracována celková studie průmyslové struktury v České republice, která přispěje k plánování programů v rámci strukturálních fondů do dalšího programovacího období. Tato studie bude vyžadovat hlubokou statistickou analýzu České republiky na regionální úrovni. Regionální data budou vyhodnocena specialisty na jednotlivá odvětví, kteří mohou pomoci vysvětlit vazby uvnitř identifikovaných klastrů a podstatu jejich potenciálu. Výsledky budou sloužit jako základ pro projekty vyhledávání vhodných podniků pro klastry v rámci programu 1.4 Klastry OPPP a pro přípravu programů cílené podpory podnikání v regionech.

Odpovědnost: CzechInvest, MPO, MMR

Termín: 6/2006

Projekty vyhledávání vhodných podniků pro klastry

Zatímco národní klastrová studie bude hodnotným vodítkem pro MPO a CzechInvest, jednotlivé klastry jsou již ze své definice orientovány regionálně. CzechInvest proto poskytne finanční prostředky krajským samosprávám, jimi pověřeným organizacím a institucím terciárního vzdělávání, aby mohly navázat na národní studii a detailněji analyzovat potenciálně konkurenceschopná nebo vznikající regionální odvětví. Tato podpora zároveň umožní vznik strategií a akčních plánů jednotlivých klastrů. Finanční podpora bude poskytnuta z programu Klastry, opatření 1.4 OPPP. Podpora bude poskytnuta pouze klastrům, u kterých bude zřetelná a jasně deklarovaná podpora min. 10 podniků.

Odpovědnost: CzechInvest, MPO

Termín: průběžně

Zlepšení regionální statistiky

Součástí národní klastrové studie bude i národní zpráva shrnující regionální analýzy pro instituce na národní úrovni, která přispěje k plánování programů v rámci strukturálních fondů do budoucna.

Kromě toho hodlá CzechInvest dlouhodobě spolupracovat s Českým statistickým úřadem a jinými poskytovateli dat na zlepšení rozsahu informačních zdrojů, s jejichž pomocí by bylo možno analyzovat regionální ekonomiky České republiky.

Odpovědnost: CzechInvest, MPO

Termín: průběžně

3.2.4. Rozvoj klastrů

Pro ty klastry, které úspěšně absolvují fázi mapování, je k dispozici druhý typ podpory v rámci OPPP určený na spolufinancování realizace rozvojových strategií klastrů. Předmětem spolufinancování může být celá řada možností, např. mohou být z této podpory pokryty náklady na činnost manažera klastru, zajištění chodu klastru, realizaci společných projektů apod.

Konkrétní naplnění této podpory bude záviset na cílech stanovených v projektech rozvoje jednotlivých klastrů. Podpora klastrů by se měla stát jedním ze základních přístupů dalšího programovacího období strukturálních fondů. Ministerstva, ve spolupráci s regiony, by měla upravit stávající programy a připravit nové programy podpory podnikání, rozvoje lidských zdrojů a jiné tak, aby napomáhaly plnění cílů klastrů. Zvláštní důraz bude kladen na zpřístupnění zahraničních trhů prostřednictvím služeb státních agentur a úpravou některých z programů na podporu marketingových aktivit klastrů na zahraničních trzích.

Zároveň by měly být vytvářeny podmínky pro logistickou obsluhu podniků zapojených do klastrové iniciativy ve vazbě na stávající i plánovanou dopravní infrastrukturu. Toto opatření by mělo být prováděno ve spolupráci MPO, MMR a MD.

Odpovědnost: CzechInvest, MPO, MD, MMR

Termín: průběžně

3.2.5. Měření výkonnosti klastrových iniciativ

Základem pro vyhodnocování výkonnosti klastrové iniciativy bude soubor prioritních kritérií. Tato metodika bude vypracována nejen kvůli zjištění, zda podniky v klastru prosperují lépe než ty, které jsou mimo něj, ale také kvůli zjištění, které faktory přispívají k úspěchu klastru, aby bylo možno sdílet tyto dobré zkušenosti, vyhodnocovat praktické poznatky a také ustanovit klastry excelence. Průvodním mechanismem monitoringu výkonnosti klastrové iniciativy bude benchmarking (tj. srovnávání výkonnosti) mezi klastry na národní i mezinárodní úrovni.

Odpovědnost: CzechInvest, MPO

Termín: 4/2006

3.3. MĚŘITELNÉ CÍLE A VÝSLEDKY

Nedávno zahájený program zaměřený na podporu klastrů v rámci OPMP zaznamenal očekávaný zájem ze strany regionální podnikatelské sféry a institucí terciárního vzdělávání o účast v klastrových iniciativách. Z tohoto pohledu lze očekávat, že v období 2004 až 2008 by stát měl:

- Podpořit alespoň 20 projektů vyhledávání vhodných podniků pro klastry v rámci celé ČR v širokém spektru jak tradičních tak nových odvětví v oblasti komerčních služeb.
- Podpořit vznik a rozvoj minimálně 13 klastrů v rámci OPMP, které prokážou přínos českému hospodářství a udržitelnost rozvoje po ukončení poskytování podpory z OPMP.
- Podpořit přes 500 podniků, hlavně MSP, s cílem zvýšení konkurenceschopnosti a inovací jako výsledku účasti v klastrové iniciativě.
- Generovat spolufinancování z jiných veřejných a soukromých zdrojů pro klastrové iniciativy, které by mělo zpětinasobit rozsah prostředků vložených MPO v rámci OPMP.
- Získat cca 20 projektů vedoucích k realizaci ochrany duševního vlastnictví, jako výsledek spolupráce mezi subjekty v rámci klastrové iniciativy.
- Zabezpečit spolupráci s institucemi terciárního vzdělávání, které vynaloží na služby klientům ze soukromého sektoru účastnícím se klastrové iniciativy alespoň 1500 dnů v rámci aktivit podporovaných programem.
- Identifikovat více než 100 společných projektů mezi MSP navzájem a MSP a institucemi terciárního vzdělávání zahrnujících všechny aspekty inovací, výzkumu a vývoje a uvedení nových produktů na trh.
- Zvýšit exportní aktivity podniků zapojených do klastrů a to podpořením min. 25 projektů proexportního charakteru organizovaných klastry.

4. ADMINISTRACE A REALIZACE PROGRAMŮ PODPORY KLASTRŮ

Podporu rozvoje klastrů bude koordinovat CzechInvest na národní úrovni ve spolupráci s MPO, MMR, MPSV, MŠMT, regionálními kanceláři CzechInvestu, místní samosprávou, regionálními partnerskými organizacemi, Hospodářskou komorou ČR a hospodářskými komorami v regionech, institucemi terciárního vzdělávání a jednotlivými odbornými konzultanty, kteří pracují jako facilitátoři.

Na národní úrovni

CzechInvest společně s MPO a MMR bude zodpovědný za řízení Národní klastrové studie, která poskytne hodnotné vstupy pro Národní strategii konkurenceschopnosti. Obě tyto instituce budou koordinovat podporu klastrů pro zainteresované strany. CzechInvest bude zabezpečovat dostatek vyškolených facilitátorů a dostupnost této kvalifikace zájemcům tak, aby klastrové iniciativy zahájené v regionech byly úspěšné.

Na regionální úrovni

Regionální kanceláře CzechInvestu budou spolupracovat s regionálními aktéry, institucemi terciárního vzdělávání, dalšími agenturami v působnosti MPO, národními a místními partnerskými organizacemi na podpoře místního rozvoje klastrů. Regionální kanceláře budou rovněž spolupracovat na koordinované přípravě různých programů na podporu rozvoje a růstu klastrů.

Je v zájmu regionů samotných, aby definovaly své klíčové průmysly, vytvořily pro jejich rozvoj podmínky podporou a aplikací klastrové strategie, spolupracovaly s institucemi terciárního vzdělávání, podpořily spolupráci podniků a dalších aktérů uvnitř kraje. Tato iniciativa musí vycházet z regionálního konsenzu opírajícího se o zpracované aktuální rozvojové strategie krajů.

Operační program průmysl a podnikání (OPPP)

Základní formou podpory klastrů a klastrových iniciativ v ČR jsou prostředky strukturálních fondů, jejichž využití pro tuto oblast je definováno v opatření 1.4 OPPP — Rozvoj informačních a poradenských služeb. Účelem tohoto opatření je zlepšení institucionálního rámce pro poskytování vysoce kvalitních služeb průmyslovému a podnikatelskému sektoru konkrétně prostřednictvím budování sítí pro spolupráci mezi podniky a inovačními klastry v rámci odvětví a regionů. Cílem opatření je podpořit ekonomický růst a konkurenceschopnost ekonomiky rozvojem odvětvových seskupení — klastrů, které mohou být vytvořeny na regionální, celostátní nebo přeshraniční úrovni.

Závazným dokumentem pro implementaci OPPP je jeho Programový dodatek, který stanovuje základní principy realizace jednotlivých opatření a priorit OPPP ve smyslu poskytování veřejné podpory. Program vytváření klastrů — KLASTRY — je popsán v kapitole 1.4.5 Popisu opatření.

Program, jehož úplné znění je uvedeno na www.mpo.cz a www.czechinvest.org, je věcně rozdělen na dvě fáze. První je zaměřena na vyhledávání vhodných podniků pro klastry,

vyhodnocení životaschopnosti a přínosu klastrů. Tato fáze je výhradně svěřena do rukou krajům, případně jimi pověřeným organizacím, a institucím terciárního vzdělávání, což zaručuje soulad se strategickými prioritami kraje, angažovanost veřejného sektoru a vytvoření předpokladů pro efektivní kontinuitu tohoto procesu. V návaznosti na pozitivní výsledky této první fáze konstatující kritické množství podniků a významné ekonomické přínosy klastru pro regionální rozvoj může být započata druhá fáze — zakládání a rozvoj klastrů, naplňování jejich poslání. Pro obě tyto fáze jsou Programovým dodatkem stanoveny konkrétní podmínky.

Důležitou součástí podpory kvalitních projektů je také proces výběru. Projektoví manažeři CzechInvestu konzultují s podniky, kraji a VŠ jejich záměry a doporučují jim optimální přístupy k řešení projektu. Projekt poté prochází dvoukolovým výběrovým řízením. Prvním kolem je výběr projektu podpořených pro mapování na základě 2 posudků zpracovaných dle předepsané metodiky. Po maximálně 8 měsících realizace projektu následují druhé kolo výběru, kde facilitátor, manažer a zástupci podniků prezentují výsledky mapovací studie a předkládají rozvojové projekty na 5 let. Přínos a životaschopnost projektů je hodnocena hodnotiteli na základě předepsané metodiky. Při výběru projektů je kladen důraz na otevřenost a nastavení systému klastrů tak, aby bylo zaručeno rovnoprávné postavení všech členů klastru. Systém výběru projektů, společně s klesající tendencí dotace, eliminuje projekty, jejímž cílem je pouze získání dotace.

5. ZDROJE A ČASOVÝ RÁMEC

Z hlediska finančních zdrojů se Národní klastrová strategie primárně opírá o strukturální fondy prostřednictvím programu KLASTRY OP PP. Tento program umožňuje financování ze strukturálních fondů ve výši až 75 % uznatelných nákladů projektu. Projekty vyhledávání vhodných firem pro klastry jsou podporovány formou dotace ve výši 0,2 — 1 mil. Kč a projekty založení a rozvoj klastru jsou podporovány ve výši max. 45 mil. Kč po dobu tří let.

Cílem tohoto přístupu je napomoci začínajícím iniciativám a usnadnit nelehký začátek činnosti klastru. Podniky a zájem podniků jsou nedílnou součástí tohoto konceptu. Vhodně vložené finanční prostředky však mohou rozběh výrazně urychlit. Program předpokládá postupný nárůst angažovanosti soukromé sféry souběžně s rozvojem činnosti klastrové iniciativy až po úplné převzetí klastrové iniciativy členy klastru.

V obou fázích programu jsou významným spoluhráčem kraje, které v souladu se svými rozvojovými strategiemi podporují rozvoj prioritních klastrů a začleňují do svých rozpočtů potřebné finanční prostředky jak pro činnost vlastních klastrových iniciativ tak pro cílenou veřejnou podporu oblastí, které jsou prostřednictvím klastrových iniciativ identifikovány.

Efektivně fungující klastrové iniciativy jsou významným subjektem pro generování nových projektů a mohou tak přispívat jak k rozvoji klastrů samotných tak ke zvyšování absorpční kapacity krajů ve smyslu čerpání strukturálních a jiných fondů.

Programovací období OP PP je do konce roku 2006, tj. všechny projekty musí být podány a schváleny v tomto termínu, ale jejich realizace může trvat až dva roky, tj. do konce r. 2008. Vzhledem k tomu, že OP PP umožňuje tříletou podporu klastrovým iniciativám, je r. 2005 klíčovým pro podávání projektů typu zakládání a rozvoje klastrů, aby mohla jejich realizace v letech 2006 — 2008 řádně proběhnout.

Tam, kde je to logické, by tyto fondy, včetně krajských grantových schémat v rámci SROP, měly do budoucna zohlednit potřeby klastrů a vytvářet podmínky pro financování kooperačních rozvojových projektů mezi podniky v klastru za účasti výzkumných a vývojových kapacit. Tyto společné inovační projekty totiž nejlépe vyjadřují kolektivní priority výzkumu, vývoje, inovací a dalších potřeb rozvoje klíčových regionálních odvětví a stávají se tak nezpochybnitelnou hnací silou regionálních ekonomik směrem ke konkurenceschopnosti.

Finanční prostředky na realizaci Národní klastrové strategie.

Předpoklad financování v letech 2005 — 2008

	2005 rozpočet	2006 plánu	návrh 2007 výhled	2008 výhled	2005— 2008
Prostředky celkem (mil. Kč)	36,0	120,0	120,0	140,0	416,0
Prostředky SF EU (mil. Kč)	27,0	90,0	90,0	105,0	312,0
Prostředky SR (mil. Kč)	9,0	30,0	30,0	35,0	104,0

Poznámka: zdrojem pro financování Národní klastrové strategie jsou finanční prostředky OPMP 2004 — 2006 a nového operačního programu, který bude připraven pro období 2007 — 2013.

Zabezpečení realizace strategie v období 2005—2008 bude z hlediska lidských zdrojů vyžadovat vytvoření specializovaného oddělení divize podpory MSP agentury CzechInvest s celkem 4—mi pracovníky. Zabezpečení realizace strategie v období 2005 — 2008 bude z hlediska lidských zdrojů v rámci schválených limitů vycházet z usnesení vlády č. 624/2003 a č. 928/2004. Úkolem nově vytvořeného oddělení bude:

- Propagace koncepce rozvoje klastrů v regionech prostřednictvím specializovaných seminářů a workshopů určených podnikatelům, jejich sdružením, představitelům krajské samosprávy a partnerům.
- Spolupráce s krajskými úřady s cílem integrovat rozvoj klastrů do krajských rozvojových strategií a programů.
- Spolupráce na studiích mapování klastrů v regionech; příprava zadání a řízení zpracování Národní klastrové studie s cílem identifikovat konkurenceschopné sektory průmyslu s růstovým potenciálem na úrovni krajů i ČR.
- Vytvoření specializovaného internetového portálu, který bude mimo jiné zajišťovat informovanost o mezinárodních zkušenostech a příkladech nejúspěšnějších klastrových iniciativ a jejich dopadu na ekonomiku krajů a státu.
- Příprava a realizace programu školení facilitátorů a manažerů klastrových iniciativ včetně jejich certifikace tak, aby byla zajištěna potřebná kvalita a kapacita poradenských služeb v oblasti rozvoje klastrů na úrovni jednotlivých krajů.
- Spolupráce s jednotlivými klastrovými iniciativami a podniky na řešení společných problémů především v oblasti inovací, výzkumu a vývoje a rozvoje lidských zdrojů tak, aby tyto aspekty byly řešeny v systému veřejné podpory podnikání a rozvoje služeb podnikatelům.

- Spolupráce na identifikaci nových zdrojů financování na realizaci strategie a programu na rozvoj klastrů.
- Zajištění průběžného monitoringu efektivnosti programu na rozvoj klastrů a zpracování doporučení pro MPO na jeho další zkvalitnění.

6. Odkazy na použité zdroje

1. Porter, M.E., The Competitive Advantage of Nations, London, Macmillan, (1990)
2. The Cluster Initiatives Greenbook, Örjen Sölvell, Göran Lindqvist, Christian Ketels, (2003)
3. Rosenfeld, S., A Governor's Guide to Cluster—Based Economic Development, Washington, D.C.: National Governors Association, (2002)
4. Operační program průmysl a podnikání — Opatření 1.4 Rozvoj informačních a poradenských služeb — Program Klastry, Ministerstvo průmyslu a obchodu (2004)
5. Boosting Innovation: The Cluster Approach, OECD Proceedings, (1999)
6. Marshall, A., Principles of economics. An introductory volume, Seventh Edition, London: Macmillan, (1890/1916)

Seznam použitých zkratk:

- MPO Ministerstvo průmyslu a obchodu
- MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí
- MMR Ministerstvo pro místní rozvoj
- MSP Malý a střední podnik
- OECD Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
- OPPI Operační program průmysl a podnikání
- ČMZRB Českomoravská záruční a rozvojová banka
- RPIC Regionální poradenské a informační centrum
- VTP Vědeckotechnologický park
- BIC Business Innovation Centre
- SHR Strategie hospodářského růstu
- NIP Národní Inovační politika